

De nieuwe energiewet

(t.b.v. Textielbeheer / e-nieuws / nieuwsbrief)

Een stukje historie

Tot eind jaren negentig van de vorige eeuw hadden we in Nederland nutsbedrijven. Deze bedrijven leverden gas en/of stroom en zorgden ook voor het transport hiervan. Deze situatie veranderde door de introductie van de elektriciteitswet (1998) en de gaswet (2000). Met deze twee wetten werden levering en transport gesplitst. De energie infrastructuur en het transport kwamen in handen van publieke netbeheerders, de levering kwam in handen van private, commerciële partijen.

Nu, 25 jaar later, zijn deze twee wetten samengevoegd tot één nieuwe wet: de energiewet. Deze is op 1 januari 2026 in werking getreden. Met deze nieuwe wet zijn de regels over gas- en elektriciteitsproductie, -distributie en -levering aangepast en samengevoegd. De aanpassingen zijn vooral gericht op de huidige en in de toekomst te verwachten situatie vanwege de energietransitie.

Energietransitie

De energietransitie zorgt ervoor dat productie, distributie en gebruik van energie ingrijpend wijzigen. Denk bijvoorbeeld aan:

- Van eenrichtingsverkeer van een of enkele centrale producenten naar afnemers, naar vele, veelal kleine(re) producenten die deels ook zelf afnemer zijn. De rol van energieproducent en -leverancier, van vele bedrijven en particulieren, bestond pakweg 25 geleden hoegenaamd niet.
- Wijziging in energiedragers, van fossiel (gas, benzine, diesel) naar duurzamere vormen, veelal elektriciteit of daarvan afgeleid zoals bv waterstof.
- Naast de rol van energieproducent en -afnemer, worden bedrijven en particulieren steeds meer betrokken bij de distributie van de energie, energieopslag en afstemming tussen vraag en aanbod van energie.
- De toenemende ongelijkzijdigheid van productie en afname van energie, met daar bovenop de netcongestie, zorgen voor een groeiende behoefte aan flexibiliteit, digitalisering en transparante en betrouwbare informatievoorziening, over bijvoorbeeld aansluitingen en tarieven.

Nieuwe energiewet

Het hoofddoel van de energiewet is om nu en in de toekomst een veilige, betrouwbare en betaalbare energievoorziening hebben. Daarbij zijn drie thema's in de wet verwerkt:

- 1) Het versterken van de positie van afnemers, zowel particulieren als bedrijven;
- 2) Toekomstgericht systeembeheer en
- 3) Data-uitwisseling.

De belangrijkste veranderingen met de nieuwe energiewet zijn:

- Niet alleen aardgas en elektriciteit zijn ondergebracht in de wet, maar ook nieuwe energiedragers zoals waterstof.
- Er is een belangrijke rol voor energiedata en gegevensuitwisseling. Er komt een centrale organisatie die zorgt voor veilige en gestandaardiseerde gegevensuitwisseling. Gebruikers kunnen zelf bepalen wie toegang krijgt tot hun energiedata. Hiermee ontstaat beter inzicht in energieproductie en -verbruik. Hierbij wordt het voor huishoudens en bedrijven eenvoudiger om hun eigen data in te zien en/of te delen met een dienstverlener zoals een prijsvergelijker of energieverbruiksmanager.
- De netbeheerders krijgen meer verantwoordelijkheden om knelpunten op het net (zoals congestie) aan te pakken. Zij moeten transparanter zijn over de transportcapaciteit en periodiek plannen opstellen voor noodzakelijke uitbreiding of vervanging van infrastructuur.
- Een actieve(re) rol van eindgebruikers is vastgelegd. Bedrijven en huishoudens kunnen niet alleen energie afnemen, maar ook zelf opwekken, opslaan en verkopen. Zo kunnen bijvoorbeeld energiegemeenschappen opgericht worden. Dat zijn groepen die gezamenlijk duurzame energie produceren en verdelen, zonder inmenging van een traditionele leverancier. Ook wordt het mogelijk om flexibel energieverbruik aan te bieden op de markt,

bijvoorbeeld door apparaten slim in of uit te schakelen op basis van prijzen of netbelasting. Hiermee kan het elektranet ontlast worden en kunnen de kosten lager worden.

- Er is meer bescherming voor eindgebruikers. Leveranciers die zich misdragen kunnen strenger worden aangepakt, met bv het intrekken van vergunningen of een wervingsverbod. Bij faillissementen worden klanten beter beschermd en krijgen ze sneller duidelijkheid. Kwetsbare huishoudens worden extra beschermd tegen afsluiting en kleine ondernemers (zoals zzp'ers of winkeliers) krijgen dezelfde bescherming als consumenten.
- Het toezicht op de energiewet blijft in handen van de Autoriteit Consument & Markt (ACM).
- Netbeheerders krijgen meer mogelijkheden om problemen met het volle elektriciteitsnet aan te pakken. Bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van gereserveerde, maar niet gebruikte transportcapaciteit ('use it or lose it'). Ook kunnen netbeheerders meer soorten flexibele transportcontracten aanbieden en daarmee slimmer gebruik maken van de bestaande ruimte op het net. Voorbeelden zijn: capaciteits beperkend contract (CBC), Groeps Transport Overeenkomst (GTO), blokstroom, cable pooling en energiehubs.
- Systeembeheerders zijn niet langer verplicht direct een aansluiting te realiseren bij gebrek aan transportcapaciteit. Wel moeten ze transparant zijn over de termijn waarin een aansluiting mogelijk is, wat meer zekerheid geeft aan aangeslotenen.

Gevolgen voor waterrijen en stomerijen

Waterrijen en stomerijen zullen niet onmiddellijk grote gevolgen ervaren vanwege de nieuwe energiewet. Toch is er een toenemende kans dat deze wet wèl van belang wordt. Dat kan bijvoorbeeld zijn bij a) verhoging van het productievolume, b) verplaatsing of uitbreiding van het bedrijf of c) duurzaamheidsmaatregelen zoals elektrificatie van vervoer en distributie.

In deze voorbeelden is bijna altijd sprake van toenemend elektraverbruik, waarbij de "normale" transportcapaciteit steeds vaker niet beschikbaar is.

In die situaties biedt de nieuwe wet meer (contract-)mogelijkheden om op flexibele wijze toch capaciteit te verkrijgen, al-dan-niet in samenwerking met bedrijven in de naaste omgeving. Een centrale en vereenvoudigde gegevensuitwisseling zal daarbij zeker behulpzaam zijn.